

вирішальний вплив на національне законодавство та практику у найрізноманітніших галузях таких, як кримінальний процес, цивільне та адміністративне право, сімейне право, становище іноземців, права преси та ін.

ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ У СУДІ

Гаврік Роман Олександрович,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

Царенко Ольга Михайлівна,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

Відповідно до ст. 55 Конституції України кожен має право оскаржити в суді рішення, дії або бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Реалізація даного конституційного права відбувається у тому числі через оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень. Визначення поняття «суб'єкт владних повноважень» міститься у п. 7 ч. 1 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України, який визначає його як орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадова чи службова особа, інший суб'єкт при здійсненні ними публічно-владних управлінських функцій на підставі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень, або наданні адміністративних послуг³⁴⁶. В той же час, конкретного переліку суб'єктів владних повноважень Кодекс адміністративного судочинства України не передбачає. однак варто з урахуванням завдань адміністративного судочинства визначити хоча б загальний перелік таких суб'єктів, діяння яких може бути оскаржене до адміністративних судів.

³⁴⁶ Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Як зазначає Л. В. Серватюк, на даний час існує нагальна потреба в суттєвому поліпшенні діяльності органів охорони державного кордону в їх відносинах із громадянами. Для цього необхідно створити механізм їх взаємодії з громадянами, при якому реалізація прав і свобод громадян була б звільнена від «бюрократичних» перешкод, а порушені права і свободи оперативно та ефективно поновлювались. Значною мірою це зумовлюється необхідністю відпрацювання алгоритму реалізації та захисту прав і свобод, закріплених на законодавчому рівні, органами охорони кордону та удосконаленням системи юридичних гарантій забезпечення прав і свобод людини та громадянина. Особливе місце у системі забезпечення прав і свобод людини органами охорони державного кордону належить заходам адміністративного примусу, а саме: адміністративно-запобіжним заходам; заходам адміністративного припинення; заходам забезпечення провадження у справах про адміністративні проступки; заходам адміністративної відповідальності. Саме в цій сфері переважно реалізуються повноваження Державної прикордонної служби України³⁴⁷.

Однією із гарантій забезпечення прав людини у адміністративно-юрисдикційній діяльності органів охорони державного кордону є забезпечення можливості оскарження їх рішень, дій чи бездіяльності у порядку адміністративного судочинства відповідно до норм Кодексу адміністративного судочинства України.

Порушення зазначених документів посадовими особами органів охорони державного кордону під час здійснення ними адміністративно-юрисдикційної діяльності може стати підставою для оскарження їх дій, бездіяльності або прийнятих наказів в порядку адміністративного судочинства.

До суб'єктів владних повноважень, згідно з Кодексом адміністративного судочинства України, зараховано не тільки відповідні органи державної влади та місцевого самоврядування, але й посадових і службових осіб цих органів. Слід

---

³⁴⁷ Серватюк Л. В. Конституційно-правове забезпечення прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина органами охорони державного кордону України під час адміністративно-юрисдикційної діяльності. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2011. № 25. С. 286.

підкреслити, що у Конституції України також вживаються ці два терміни, де у ст. 55 вказано, що кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Таким чином, до адміністративних судів можуть бути оскаржені будь-які нормативні чи індивідуальні правові акти суб'єктів владних повноважень з мотивів їх неконституційності, незаконності чи невідповідності правовому акту вищої юридичної сили, крім випадків, коли щодо таких актів Конституцією чи законами України передбачено інший порядок судового провадження (наприклад, апеляційне чи касаційне оскарження рішень судів, конституційне провадження щодо законів та інших нормативних актів вищих органів державної влади).

Якщо говорити про важливість судової практики у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, в тому числі і Державної прикордонної служби України, то можна звернутися до даних Управління вивчення судової практики та судової статистики Вищого адміністративного суду України за перше півріччя 2017 року, відповідно до яких: упродовж першого півріччя 2017 року до місцевих адміністративних судів надійшли 109 513 адміністративних справ, позовних заяв, заяв про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, звернень, клопотань, подань, заяв, у тому числі поданих у порядку виконання судових рішень, судових доручень проти 91 493 справ і матеріалів, що надійшли у першому півріччі 2016 року. Серед справ, що розглянуті місцевими адміністративними судами значну кількість становили справи, пов'язані з публічною службою (3 548, або 5% (шосте місце серед адміністративних справ) у першому півріччі 2017 року, 6 202, або 11 % (четверте місце серед адміністративних справ) за відповідний період 2016 року) та справи зі спорів з приводу забезпечення громадського порядку та безпеки, національної безпеки та оборони (10 346, або 14% (третє місце серед адміністративних справ) у першому півріччі 2017 року, 5 648, або 10% (третє місце серед адміністративних справ) за відповідний період 2016 року). При

цьому, показник задоволених позовних заяв про оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень за перше півріччя 2017 року становить 58 770 одиниць (53%) проти 40 042 справ і матеріалів (48%) у першому півріччі 2016 року³⁴⁸. Аналогічний аналітичний огляд, але підготовлений за перше півріччя 2018 року правовим управлінням Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду не містить детальної інформації.

Таким чином, серед спорів про право значну кількість розглянутих справ становили спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності у сфері публічної служби та у правоохоронній сфері, серед яких відповідачем є й Державна прикордонна служба України.

Як зазначено у рішенні Колегії Адміністрації Державної прикордонної служби України № 3 від 19 липня 2018 року за перше півріччя 2018 року юристами забезпечено належний захист інтересів Державної прикордонної служби України у судових та інших органах. У провадженні судів різних інстанцій знаходилось 739 судових справ (перше півріччя 2017 року – 560), із них: з питань оперативно-службової діяльності – 188; з питань проходження військової служби – 273; з господарських питань – 55; із земельних питань – 38; інші – 255. Взято участь у 1275 судових засіданнях (перше півріччя 2017 року – 1150).

При цьому, на користь відомства судами різних інстанцій винесено 252 судових рішень на загальну суму 7 млн. 380 тис. грн., загальна сума заявлених до Державної прикордонної служби України позовних вимог становила 48,7 млн. грн. (I півріччя 2017 року – 25 млн. грн.), в інтересах Державної прикордонної

---

³⁴⁸ Аналітичний огляд стану здійснення адміністративного судочинства у першому півріччі 2017 року. Вищий адміністративний суд України.
URL:http://www.vasu.gov.ua/userfiles/file/Statistika/analit_mat_zdiysnenny_sud_za_1pivrichy_2017_2.doc.

служби України до суду подано 92 позовних заяви на загальну суму 12,7 млн. грн.³⁴⁹.

Державна прикордонна служба України як суб'єкт владних повноважень може звернутися до суду з адміністративним позовом тільки у випадках, встановлених законом (справи про примусове видворення іноземця чи особи без громадянства за межі України, про продовження строку затримання іноземців або осіб без громадянства з метою їх ідентифікації та (або) забезпечення примусового видворення за межі території України, про їх затримання до вирішення питання про визнання їх біженцями або особами, які потребують додаткового захисту в Україні або з метою забезпечення передачі відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію, тощо).

ЕЛЕКТРОННІ ЗВЕРНЕННЯ (ПЕТИЦІЇ) ДО ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

*Галус Олена Олександрівна,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Хмельницького університету управління та права*

Електронні звернення (петиції) до органів місцевого самоврядування – це форма безпосередньої участі територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення, яка полягає у направленні громадянами України колективних пропозицій (зауважень), заяв (клопотань) чи скарг з найбільш важливих питань суспільного і державного життя у електронній формі до органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, котрі зобов'язані розглянути їх і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк.

---

³⁴⁹ Рішення Колегії Адміністрації Державної прикордонної служби України № 3 від 19 липня 2018 року.